

Dossiers
del Tercer
Sector

núm. 27
juny de 2013

Soluciones financeras per al Tercer Sector

Reptes urgents i visió a llarg termini

Subvenciona:

1. Introducció

L'objectiu del present document és presentar un conjunt de solucions financeres per a les entitats del Tercer Sector Social que poden donar resposta a les urgents necessitats que tenen moltes entitats del sector en el moment actual. Aquestes solucions han estat identificades i recollides per la Taula d'entitats de Tercer Sector Social de Catalunya en el marc del seu projecte "Finan'3. Enfortir les capacitats financeres de les entitats del Tercer Sector Social". Els objectius d'aquest projecte són els següents:

- Diagnosticar les necessitats financeres del Tercer Sector Social de Catalunya.
- Identificar i impulsar solucions financeres per al sector.
- Divulgar coneixement financer entre les entitats del sector.

Atesa la difícil situació que travessen les entitats socials catalanes en relació al seu finançament, el projecte Finan'3 ha prioritzat les seves actuacions en la recerca i la identificació de solucions financeres per afrontar les urgències més immediates del sector, però sense oblidar una perspectiva de llarg termini. Perquè l'escenari previsible per als propers anys, des de la perspectiva econòmica-financera de les entitats, serà diferent del que havíem viscut fins fa ben poc, i no gaire millor que l'actual. Per això el Tercer Sector Social necessitem trobar solucions que ens permetin continuar aportant tot aquest gran valor afegit social que genera la nostra activitat, i que avui i en el futur serà més necessari que mai.

A continuació, exposarem una anàlisi del context actual de les entitats socials catalanes, i un diagnòstic sobre aquest nou escenari que s'està conformant a causa de la profunda crisi econòmica que patim, de les polítiques d'accelerada consolidació dels pressupostos públics i de les reformes estructurals que s'estan aplicant en el sistema econòmic, així com de les conseqüències d'aquests factors sobre les entitats del Tercer Sector Social.

En segon lloc, indicarem quines són les principals mancances financeres de les entitats del Tercer Sector Social de Catalunya en relació a aquest nou escenari en el que hauran de seguir fent la seva activitat avui i en aquests propers anys.

Finalment, presentarem un conjunt de solucions financeres, de bones pràctiques i d'instruments alternatius que poden constituir una ampliació del ventall d'opcions a disposició de les entitats socials catalanes. Així com alguns possibles nous instruments financers que avui no disposem però que, si fóssim capaços de desenvolupar, podrien complementar d'una forma molt eficaç aquest ventall –encara modest i insuficient- que disposem avui.

2. Context i diagnòstic actual i a mig termini

Les entitats socials catalanes afronten avui una dura i difícil situació econòmica i financera, que està molt lluny dels anys de bonança anteriors a la crisi, la qual ve generada pels factors següents:

2.1 Deute pendent de cobrar.

L'octubre de 2012 el deute estimat pendent de cobrar per part de les entitats del Tercer Sector Social de Catalunya era de 640 milions d'euros. D'aquesta quantitat, 433 milions corresponien a la Generalitat de Catalunya. Aquesta situació de dilatats ajornaments en els pagaments per part dels deutors del sector públic està afectant negativament la gestió de les tresoreries de les entitats i la puntualitat en l'atenció a llurs compromisos de pagament amb treballadors i proveïdors.

2.2 Incrementos en els tipus impositius de l'Impost sobre el Valor Afegit.

Els dos últims increments a Espanya dels tipus impositius de l'Impost sobre el Valor Afegit han suposat un increment de costos per a les entitats del Tercer Sector i, per tant, un increment en les necessitats de disponible per afrontar-los.

2.3 Reducció de la despesa pública en polítiques socials.

L'objectiu d'assolir l'equilibri fiscal en un termini breu de temps està comportant una considerable reducció de la despesa pública en polítiques socials. Aquesta dinàmica d'ajustaments dels pressupostos públics està suposant una notable disminució d'ingressos per a un gran nombre d'entitats socials.

2.4 Restricció del crèdit bancari.

Des de l'esclat de la bombolla immobiliària, el flux de crèdit bancari ha experimentat una gran restricció per a tots els agents econòmics en general. A aquesta conjuntura, les entitats del Tercer Sector Social hi han d'afegir la baixa qualificació que afecta a llurs garanties, que bàsicament són els crèdits que tenen contra les Administracions Públiques.

2.5 Inexistència de línies de finançament específiques i de criteris especialitzats d'avaluació de risc.

Manca de productes de finançament bancaris específics i absència d'especialització en els criteris d'anàlisi de risc en relació al Tercer Sector Social.

2.6 Mancances financeres de les entitats del Tercer Sector Social.

Aquest factor serà desenvolupat amb més amplitud més endavant. Tanmateix, cal fer-ne esment ara perquè aquestes carències formen part del context i condicionen el diagnòstic.

El context descrit comporta unes greus conseqüències de caràcter financer amb un resultat tràgic per a un nombre elevat d'entitats. Així, els retards en els cobraments dels deutes i la restricció creditícia generen tensions en la tresoreria de les entitats i una escassetat recurrent de liquiditat. Aquestes dificultats financeres han provocat i provocaran la impossibilitat que moltes entitats potencialment viables mantinguin la seva activitat i es vegin abocades al tancament.

3. Context i diagnòstic a llarg termini

L'escenari dels propers anys suposa un canvi de paradigma en relació a la realitat que coneixiem fins ara referent a les polítiques socials. Un escenari qualitativament diferent, no desitjable, però lamentablement molt possible. A aquesta situació ens hi condueixen les polítiques que lesionen els drets socials i que redueixen la intervenció del sector públic com a proveïdor de béns públics i impulsor de polítiques redistributives. Aquestes polítiques estan erosionant els fonaments de l'estat de benestar i degradant la cohesió social. La dramàtica crisi que patim semblava haver posat definitivament en evidència aquest capitalisme financer, especulatiu i sense escrúpols que l'ha creada. Però les forces que el sostenen són massa consistentes i estan imposant la seva lògica per tornar al punt de partida. En lloc de regeneració, s'està produint una retrogradació del sistema.

Així doncs s'està produint una concatenació de factors que ens porten als resultats descrits. Una recessió econòmica que suposa una reducció de l'activitat econòmica, del consum i de la inversió. La conseqüència immediata és una intensa destrucció de llocs de treball i un fort increment de l'atur: 6.200.000 aturats a Espanya i més de 900.000 a Catalunya, segons l'Enquesta de Població Activa del primer trimestre de 2013. Aquesta tràgica realitat es tradueix en un gran creixement en les prestacions per desocupació i un decrement molt substancial dels ingressos tributaris. Per tant, estem davant d'un augment de la despesa pública i d'una minva dels ingressos públics, que ens porta a més dèficit públic, més deute públic i a una major despesa financera pels interessos d'aquest deute. Aquesta major despesa financera, engreixa el dèficit encara més.

Els compromisos adquirits amb la Unió Europea sobre objectius de dèficit i deute públics i la consecució final de l'equilibri pressupostari han derivat en la institucionalització d'aquest equilibri mitjançant la reforma de l'article 135 de la CE i l'aprovació de la Llei d'Estabilitat Pressupostària. L'obligació adquirida per l'Estat Espanyol en matèria de dèficit ha forçat a portar a terme polítiques de retallades en els pressupostos i increments d'impostos.

Les previsions econòmiques pels propers anys no són optimistes. Una vegada se superi el cicle recessiu, ens esperen anys de baix creixement i escassa creació d'ocupació. Això significarà un baix creixement dels ingressos tributaris, fet que unit a l'obligació de no incórrer en dèficit, implicarà una menor disponibilitat de recursos financers públics. D'altra banda, encara que existís una voluntat política de reformar el sistema fiscal per dotar-lo d'una major progressivitat, equitat i capacitat recaptatòria, la competència entre les diferents sobiraniaes fiscals i l'existència de territoris de baixa tributació i de paradisos fiscals atorga un marge reduït d'èxit a aquestes polítiques tributàries més progressistes, ja que poden provocar una reducció de les bases imposables per expatriació de riquesa gravable. Ara bé, existeix un camp d'actuació que ofereix immenses possibilitats d'obtenir ingressos tributaris recurrents: la lluita contra l'economia submergida i el frau fiscal. El darrer estudi realitzat sobre l'economia submergida a Espanya estima la seva dimensió aproximada en quasi el 20% del PIB, el que signifiquen més de 200.000 milions d'euros. Prenent en consideració que segons l'oficina d'estadística de la Unió Europea (Eurostat), la pressió fiscal a Espanya se situa en un 31,4% del PIB, els ingressos fiscals deixats de percebre per la hisenda espanyola estarien al voltant dels 63.000 milions d'euros. Una altra dada significativa que evidencia els beneficis del combat contra el frau fiscal és que, a l'any 2012, per cada euro invertit amb aquesta finalitat es produïren 7 euros de retorn directe en forma de recaptació per part de l'Agència Tributària espanyola.

De tot l'anterior, podem inferir que el nou paradigma que es preveu (i no per nou millor, ans al contrari) es caracteritzarà per una presència més minsada del sector públic en tots els àmbits, una pèrdua de rellevància del seu rol com a subministrador de béns públics i una reducció del finançament públic de les polítiques socials. Són òbvies les repercussions negatives que suposa aquest escenari per al Tercer Sector Social:

- Consolidació d'una situació de restricció del finançament públic que es conjuga amb un increment de les necessitats socials.
- El finançament procedent del sistema bancari és escàs i comporta un elevat cost.
- Creixeran les dificultats per mantenir el nivell d'activitat de les entitats i per cobrir la nova demanda de serveis a les persones per insuficiència o manca de finançament.
- Dificultat per obtenir finançament alternatiu als recursos procedents del sector públic i a l'oferta de productes bancaris tradicionals.

Si el present que patim és complex, no ho serà menys en el futur. El sector haurà d'afrontar i buscar solucions als reptes ingents que planteja aquest nou escenari, si volem continuar amb la nostra imprescindible contribució al bé comú i a la cohesió social.

4. Mancances financeres del Tercer Sector

Per enfortir la seva capacitat de resposta davant d'aquesta immensa commoció en les polítiques públiques en general i en les socials en particular, el Tercer Sector Social ha de reconèixer les mancances d'ordre financer que afecten a les entitats del sector. Una vegada determinades aquestes carències, cal maldar per trobar-hi solucions. Partint de la premissa que les fórmules de finançament fins avui ordinàries estan en clar retrocés i s'estan revelant insuficients, la tasca de trobar respostes adequades als interrogants que plantegen les mancances financeres no està exempta de dificultat. D'altra banda, algunes de les alternatives que s'exposaran es troben en fase incipient de desenvolupament, i d'altres no han estat experimentades a casa nostra, raó per la qual la seva hipotètica implementació no seria immediata.

Generalitzant, les principals deficiències detectades en les entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, en l'àmbit econòmic-financer, són les següents:

- Baixa qualitat de les garanties, el que comporta major dificultat d'accés al crèdit.
- Escassa capitalització o escàs volum de fons propis. Aquesta realitat s'explica pel fet que les entitats del Tercer Sector tenen sovint moltes dificultats per generar excedents que reforcin llurs fons propis. I en l'actual context de crisi, la baixa generació d'excedents encara s'ha accentuat, situant a moltes entitats en pèrdues. A això cal sumar-hi que la naturalesa jurídica de la gran majoria d'entitats del Tercer Sector, que són associacions o fundacions, no és propícia per aconseguir aportacions externes de fons propis amb caràcter de capital.
- Insuficient desenvolupament de modalitats de finançament alternatives a les tradicionals.
- Carències en la gestió econòmica i financera de les entitats.

5. Les solucions ja existents

Una vegada delimitats els problemes que s'albiren per a les entitats del Tercer Sector Social, cal cercar solucions i intentar dur endavant les que siguin més adequades. En les línies que segueixen, s'exposaran les possibles opcions que estan avui a l'abast de les entitats per encarar les mancances indicades en l'apartat anterior, i més endavant altres opcions que, si en poguéssim disposar en el futur, ampliarien i reforçarien de forma important aquest ventall actual.

5.1 Incrementar els fons propis de les entitats

L'enfortiment dels fons propis és el que en economia d'empresa es coneix com a capitalització. Aquest és un aspecte essencial per a la solvència i la fortalesa econòmica de qualsevol entitat social, especialment en un context de retards generalitzats en els pagaments de les Administracions i de restricció del crèdit bancari. En general, el reforçament dels recursos propis es produeix en les entitats no lucratives per mitjà de la generació i la capitalització dels beneficis que genera l'entitat a final d'any. Es tracta d'una via lenta i costosa, que exigeix rigor, constància i un objectiu clar de capitalització per part dels òrgans directius de l'entitat. No sempre la generació d'excedents ha estat ben vista en l'àmbit social, però és totalment necessària per aconseguir la solidesa econòmica i la continuïtat futura de qualsevol entitat.

Per reforçar les possibilitats d'obtenció d'excedents anuals, a fi d'ampliar els fons propis de les entitats cal, en primer lloc, una gestió que extremi el rigor en una assignació eficient de recursos i menar una curosa gestió econòmica i financera. En segon lloc, la intensificació de la cooperació entre entitats per generar economies d'escala, sense detriment de l'eficàcia i de la qualitat, és una altra via per aconseguir més excedents. La Taula del Tercer Sector va publicar l'any 2010 "Junts per la societat: experiències de col·laboració al Tercer Sector Social català", que exposa un ample ventall d'opcions per aconseguir-ho.

Finalment, les associacions i fundacions poden buscar fórmules per ampliar els seus fons propis a partir d'aportacions externes. A més de la via convencional de les donacions, també poden explorar solucions per rebre recursos en forma de capital. L'opció més propera a la idiosincràsia del Tercer Sector Social és la societat cooperativa. Així, per exemple, dues o més associacions i/o fundacions podrien constituir una cooperativa d'iniciativa social per rebre capital procedent d'inversors socials i millorar el desenvolupament de llur activitat sense perdre la seva identitat. Existeixen cada cop més exemples d'associacions i fundacions que han constituït una cooperativa per poder capitalitzar-se amb recursos externs.

5.2 Utilitzar més els mecanismes alternatius de finançament ja existents

- Emissió de "**Títols Participatius**". Aquest instrument financer té el seu origen en el sector de les cooperatives, però res impedeix que pugui ser utilitzat per associacions i fundacions. Els "Títols Participatius" són emissions de deute, amb un venciment determinat i retribuïts a un determinat tipus d'interès. Diverses entitats del Tercer Sector Social han portat a terme emissions de "Títols Participatius" amb èxit, aconseguint per aquesta via finançament al marge del circuit bancari tradicional, i a un cost menor. S'han efectuat emissions d'un import reduït, 30.000 euros, fins a imports bastant més elevats, 400.000 euros. Els tipus d'interès oferts han oscil·lat entre el 2,75% i el 4,25%. I els venciments acostumen a establir-se en dos anys.

- Les "**Garanties Mancomunades**". Consisteixen en congriar una garantia sòlida amb la suma dels petits avals d'un conjunt ampli de persones i/o entitats properes a l'entitat que necessita finançament. Es basa en la implicació voluntària de la base social, treballadors, usuaris i persones afins. Aquest tipus de garantia és acceptada per la cooperativa de serveis COOP57 per a finançar entitats i projectes de caire social.

- Els "**Dipòsits Col·lectius Pignorats**". És una fórmula que comparteix el principi solidari de les Garanties Mancomunades. Es basa en la constitució d'un dipòsit nodrit amb l'aportació d'un col·lectiu de persones implicades en l'entitat a finançar. Aquest dipòsit actuarà com a garantia davant del prestamista. La banca ètica FIARE utilitza de forma creixent aquesta fórmula per aprovar operacions de crèdit per a entitats socials.

- "**Els Grups d'Estalvi Solidari Territorial**". S'estan començant a gestar a Catalunya, encara que es troben en una fase molt embrionària. Aquests vehicle de finançament té com a referent el moviment francès denominat "Les Cigales", i té les característiques següents:

- Són un conjunt de persones que constitueixen grups d'inversors per a una gestió col·lectiva i democràtica dels seus estalvis.
- És un instrument que conjumina l'estalvi i la inversió de proximitat, ètica i solidària.
- Ofereixen la possibilitat als exclosos del mercat de treball i del sistema bancari de portar a terme llurs activitats sota forma societària.
- Faciliten finançament a les entitats sense ànim de lucre, a través de préstecs.

- **Modalitats de captació de recursos per Internet.** Aquestes alternatives de finançament permeten reunir petites o grans sumes de diners per finançar diferents tipus de projectes, a partir de donacions de diverses quanties. Les fórmules utilitzades són les següents:

- "*Crowdfunding*". S'utilitza per finançar projectes a través d'aportacions d'un nombre elevat de persones.
- "*Person to Person – P2P*". Consisteix en captar recursos de persones alienes al projecte, gràcies a l'acció difusora de les persones que hi estan implicades.
- "*Microdonacions*". Es basa en reunir fons a partir de nombroses aportacions de molt baixa quantia.

- "**El Capital Risc Social**". Són fons de capital que inverteixen en projectes innovadors que creen valor social i mediambiental. Les inversions del capital risc social busquen un impacte social i/o mediambiental positiu. En coherència amb aquest principi, la rendibilitat de les inversions no es limita a la rendibilitat financera, sinó que és la suma de les rendibilitats econòmica, social i mediambiental. Per tant, a diferència dels fons de capital risc tradicionals que controlen els riscos financers i de recuperació del capital invertit, el capital risc social vetlla per que els projectes finançats assoleixin les rendibilitats social i/o mediambientals.

El capital risc social pretén crear empreses socials més sòlides i reforçar les existents, oferint recolzament financer i coneixement. Actua a través de la presa de participacions temporals (entre 3 i 5 anys) en el capital, facilitant l'accés a projectes habitualment exclosos del sistema financer. A dia d'avui, a l'Estat Espanyol opera un fons de capital risc social: "*Creas Fondo Social*". És un fons gestionat per la Fundació Creas.

5.3 Recórrer a serveis d'acompanyament i intermediació financers

Actualment, el sector públic autonòmic i local compta amb entitats especialitzades en la promoció econòmica. Aquestes entitats compten amb serveis d'assessorament empresarial i financer adreçat als emprenedors i a les diferents modalitats de desenvolupament de l'activitat econòmica (autònoms, pimes, economia social...). En conseqüència són serveis accessibles per a les entitats del Tercer Sector Social, ja que no oblidem que formem part de l'economia social. Cal que les entitats tinguin present que poden comptar amb aquestes serveis i utilitzar-los si ho creuen necessari. Podem destacar les següents entitats o organismes: ACC10 i la xarxa de Promotors Financers de l'Institut Català de Finances (Generalitat de Catalunya) i Barcelona Activa (Ajuntament de Barcelona).

6. La banca ètica

La presència de la denominada banca ètica a Catalunya és encara escassa i incipient; per tant, la seva capacitat per atendre les necessitats de serveis financers del Tercer Sector Social és molt limitada. Atesa l'afinitat de principis i valors entre la banca ètica i el nostre sector, aquesta forma diferent de fer banca hauria d'adquirir un progressiu major protagonisme com a proveïdor de serveis financers a les entitats del

Tercer Sector Social, alhora que també eixamplaria el ventall de possibilitats a l'abast de les entitats del nostre sector. Actualment a Catalunya comptem, principalment, amb dues entitats bancàries, Triodos Bank i FIARE, i una cooperativa de serveis financers, Coop57. A continuació s'exposen algunes notes característiques de la banca ètica.

Què és un banc ètic?

Un banc ètic intenta assolir simultàniament dos objectius: 1) Finançar activitats econòmiques que tinguin un impacte social positiu; 2) Aconseguir beneficis.

Un banc ètic situa aquests dos objectius al mateix nivell i es defineix justament pel fet de considerar-los no només compatibles, sinó necessàriament complementaris. Per a un banc ètic, obtenir beneficis és indispensable però no suficient.

Una condició necessària que ha de reunir qualsevol projecte que aspiiri a rebre finançament de la banca ètica és ser econòmicament viable.

Qui gestiona els bancs ètics?

Són dirigits per professionals de la banca, que demostren una forta sensibilitat cap a qüestions com el medi ambient, l'exclusió social, els drets humans, etc.

La banca ètica està també sota supervisió i control del banc central del país on l'entitat ha estat legalment autoritzada.

Relació dels bancs ètics amb el Tercer Sector

Els bancs ètics financen col·lectius i projectes socials pertanyents al Tercer Sector o a l'Economia Social en sentit ampli. Per exemple, FIARE es defineix a si mateix com la banca del Tercer Sector. Entre els seus accionistes hi trobem ONG, cooperatives, sindicats, entitats...

Un altre element de connexió és el coneixement que tenen les organitzacions del Tercer Sector dels projectes i persones que sol·liciten préstecs a la banca ètica. L'opinió favorable d'aquestes organitzacions funciona com una mena de garantia informal.

Criteris ètics negatius habituals

- Producció i venda d'alcohol.
- Producció i venda d'armament.
- Producció i venda de tabac.
- Producció i venda de pornografia.
- Producció i oferiment d'empreses de joc.
- Subministraments militars
- Explotació laboral i infantil.
- Experimentació amb animals.
- Destrucció o malmesa del medi ambient.
- Agricultura amb manipulació genètica.
- Producció d'energia nuclear.
- Grans diferències salarials entre directius i treballadors.
- Donacions i relacions amb partits polítics.
- Recolzament a dictadures.
- Especulació financera.
- Evasió d'impostos.
- Monopolis.
- Comerç de drogues i màfia.

Criteris ètics positius habituals

- Manufacturació de productes amb impacte ambiental i social positiu.
- Adopció de polítiques medi ambientals a l'empresa.
- Utilització d'energies renovables i eficiència energètica.
- Respecta a la biodiversitat.
- Recolzament al desenvolupament comunitari i local.
- Igualtat d'oportunitats.
- Política laboral de l'empresa.
- Transparència en la gestió econòmica i financera.
- Suport al comerç just i al consum responsable.
- Transferència de tecnologia a països pobres.
- Respecte als Drets Humans.

7. Actuacions per disposar de més solucions

A fi d'incrementar i diversificar el modest ventall d'opcions exposat anteriorment, la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya ha dut a terme gestions davant d'altres institucions, i ha estudiat nous instruments que podrien aportar solucions complementàries.

- Sol·licitud al Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya que el Fons de Garantia de l'Economia Social adscrit a aquest Departament sigui accessible per a les entitats del Tercer Sector Social. A través d'aquest Fons, s'atorguen garanties a les empreses de l'economia social per possibilitar o facilitar el seu accés al crèdit. Atès que el Tercer Sector Social forma part de l'economia social, sembla coherent que també pugui gaudir d'aquest instrument financer.
- Converses amb l'Institut Català de Finances (ICF) i AVALIS SGR (societat de garantia recíproca pública) per demanar-los una major implicació en l'enfortiment de les garanties del Tercer Sector Social. Tant l'ICF com AVALIS, poden proporcionar garanties per facilitar l'accés al crèdit a les entitats.
- Converses amb la societat de garantia recíproca OINARRI per explorar la possibilitat que pugui prestar avals financers a les entitats del Tercer Sector Social a Catalunya. Aquesta societat està especialitzada en l'economia social i té formalitzat un acord amb el sector cooperatiu per a la prestació de garanties a les societats cooperatives.
- S'han mantingut entrevistes amb els diferents responsables de tres entitats de banca i finançament ètic que operen a Catalunya: Triodos Bank, FIARE i Coop57. La finalitat d'aquests contactes és la formalització de convenis de col·laboració amb aquestes entitats per promoure una major relació del nostre sector amb la banca ètica i eixamplar també per aquesta via l'oferta de productes de finançament. Aquestes entitats mostren una major sensibilitat a l'especificitat del nostre sector i un grau més elevat d'acceptació de la peculiaritat de les garanties de les entitats.
- Gestions amb la banca tradicional per aconseguir línies específiques de finançament i major sensibilitat cap a les particularitats del nostre sector.

8. Altres possibles futurs mecanismes

Ahora, en el marc del projecte Finan'3 la Taula del Tercer Sector ha estudiat la possible adopció i adaptació de mecanismes existents en altres sectors econòmics, amb la finalitat d'ampliar el ventall d'alternatives de finançament actuals per al Tercer Sector. Es tracta d'estructures complexes que requeririen un gran esperit cooperatiu de les entitats del sector, la implicació d'altres sectors, la inversió de recursos i un procés de desenvolupament laboriós. Són opcions de futur que requereixen un dilatat procés de maduració i reflexió, però que convé tenir presents perquè existeixen i funcionen en altres àmbits de l'activitat econòmica.

- "Creació d'un mercat social de diner entre les entitats del Tercer Sector".

Trets característics:

- Inspirat en el mercat interbancari. Es basa en l'existència d'entitats amb excedents de tresoreria i entitats amb necessitats de liquiditat, de caràcter temporal.
- Es tracta d'un marc on es creuarien l'oferta i la demanda de diner a canvi d'una retribució en forma d'interès, a tipus que suposarien un menor cost pel prestatari i una millor compensació pel prestamista. El cost de finançament bancari és elevat i la retribució que ofereix la banca per excedents temporals de tresoreria és reduïda.
- Requeriria una organització de mitjans tècnics i humans i l'elaboració d'una normativa de funcionament. Seria també necessari la participació d'una entitat financera rectora del mercat, que hauria d'assumir diverses funcions: creuament oferta i demanda, execució d'operacions, liquidació, control de venciments... L'entitat rectora aportaria els recursos tecnològics i humans necessaris.

- "Constitució d'un mercat de deute social". Elements definitoris:

- S'inspira en el mercat AIAF (Associació d'Intermediaris d'Actius Financers), que és el mercat de referència de la renda fixa privada a Espanya.
- Constituiria un mercat específic de deute de renda fixa a curt i llarg termini emès per les entitats del Tercer Sector: títols participatius, bons socials, obligacions, titulització d'actius.
- Comportaria l'elaboració d'una normativa de funcionament, el disseny d'uns procediments i l'assignació d'uns recursos humans, materials i tecnològics.
- Les emissions serien de volums grans. Les entitats petites podrien mutualitzar les emissions a través d'entitats de segon nivell.

- **Crear un servei específic i especialitzat per al Tercer Sector Social de Catalunya que conjugui l'acompanyament financer, la prestació de garanties i el finançament directe.** Ens referim a una estructura que té com a referent una institució francesa consolidada al servei de l'economia social en sentit ampli: FRANCE ACTIVE. A continuació, s'expliquen breument les notes característiques d'aquesta institució i el projecte de dur endavant un servei d'aquestes característiques per al Tercer Sector Social català.

9. Creació d'un servei que faciliti l'accés al crèdit a les entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

9.1 El model "France Active"

A l'aparat 4, dedicat a les mancances financeres de les entitats del nostre sector, s'han indicat les següents:

- Baixa qualitat de les garanties creditícies.
- Escassa capitalització o volum de fons propis.
- Insuficient desenvolupament de fórmules alternatives i complementàries de finançament.
- Carències en la gestió econòmica i financera.

En els diferents apartats d'aquest document, també s'han exposat diferents instruments que permeten incidir sobre cadascuna d'aquestes debilitats. Tanmateix, són eines financeres encara incipients i que encara que es desenvolupin i obtinguin un major protagonisme, formaran part de la solució, però no seran la solució completa.

En el procés de recerca que s'ha realitzat dins del marc del projecte "Finan'3", ha cridat poderosament la nostra atenció un model francès que, convenientment adoptat i adaptat, estem convençuts pot aportar gran valor al conjunt d'entitats del Tercer Sector Social. Una vegada completada la seva implementació, els mecanismes d'actuació del model permetrien afrontar les quatre mancances financeres que abans s'han enumerat.

A continuació, s'exposa de forma resumida en què consisteix, com s'estructura i amb quins instruments financers actua aquest model, que està encarnat per la institució francesa "France Active".

9.1.1 Què és

És una associació constituïda per diversos actors de l'economia social, el sector públic i la banca social. Concretament en la seva fundació a l'any 1988 van participar les entitats següents:

- Caisse des Dépôts et Consignations (grup financer públic).
- La Fondation de France (Tercer Sector)
- Le Crédit Coopératif (cooperativa de crèdit).
- La Macif (mútua d'assegurances).
- L'Agence nationale pour la Création d'entreprise (entitat pública).

Missió: Facilitar la creació d'ocupació i el desenvolupament de l'economia social.

Públic objectiu prioritari: Actors de l'economia social i solidària.

Activitat: Acompanyar i finançar els projectes i les empreses de l'economia social.

9.1.2 Fonts de finançament

- Caisse des dépôts.
- L'Estat.
- Corporacions locals.
- Banca.
- Fons Social Europeu
- Estalvi solidari.
- Accionistes.
- Contribucions socis.
- Donants.

L'informe d'activitat de l'any 2012 de France Active reflecteix la següent distribució en l'origen dels recursos:

- Caisse des Dépôts: 41%.
- Bancs i societats de gestió: 23%
- L'estat (Fons de Cohesió Social): 20%.
- Collectivités territoriales (Administració Local): 13%.
- Donatius: 2%.
- Fons Europeus: 1%.

9.1.3 A qui s'adreça

- Empreses i entitats d'inserció laboral.
- Associacions d'utilitat social.
- Empreses que contracten majoritàriament persones en situació d'exclusió professional.
- Empreses de l'economia social en general.
- Emprenedors socials.

9.1.4 Estructura

Per portar a terme la seva activitat, France Active s'estructura en 40 Fons Territorials, que compten amb 32 Dispositius Locals d'Acompanyament (DLA). Aquests dispositius han estat creats per l'Estat i la Caisse des Dépôts, i compten amb el suport financer del Fons Social Europeu. La missió dels DLA és acompanyar i recolzar les associacions i les empreses solidàries en llurs estratègies de desenvolupament de projectes, de consolidació financera i de manteniment de l'ocupació.

Al vèrtex d'aquesta xarxa territorial es troben els serveis centrals de France Active. Aquesta estructura central actua en quatre direccions:

- **Representació i cerca de recursos financers.** France Active participa a nivell nacional en els debats concernents a l'ocupació, la creació d'empreses i l'economia social i solidària. France Active formalitza acords de col·laboració en matèria de finançament amb els poders públics nacionals i europeus, així com amb els actors econòmics i socials que desitgen contribuir en el desenvolupament de les finances solidàries.
- **Gestió i seguretat financeres.** Mitjançant les seves societats financeres, France Active assegura la gestió dels fons de garantia i dels fons d'inversió, i un control de riscos òptim.

- **Recerca i Desenvolupament.** France Active estructura els intercanvis entre els Fons Territorials i facilita la identificació i difusió de les necessitats emergents i de les bones pràctiques. També precisa les necessitats d'acompanyament i de finançament insatisfetes, i implementa solucions amb la finalitat de donar-hi resposta.

Amb la finalitat d'atendre millor a les necessitats dels territoris, a l'any 2011 es creà un Comitè d'Innovació. Aquest òrgan està format per representants dels Fons Territorials, membres de l'organització central i personalitats externes. Aquest Comitè té la missió d'identificar les bones pràctiques i iniciatives portades a terme per la xarxa i fer-ne difusió.

- **Recolzament al desenvolupament dels Fons Territorials.** France Active ha desenvolupat un programa de formació de qualitat per als assalariats i els voluntaris de la xarxa. D'altra banda, també aporta als Fons Territorials consells sobre les estratègies de desenvolupament de llur activitat i sobre el seu ancoratge local, tot participant en llurs òrgans de govern o aportant un suport directe a les negociacions amb altres actors locals.

France Active ocupa 530 persones amb relació laboral i compta amb 2.000 voluntaris.

9.1.5 Activitat

L'activitat de France Active està basada en la proximitat territorial. L'actuació a través dels Fons Territorials garanteix el coneixement de les necessitats i les singularitats locals. Aquest factor dota d'una superior eficàcia la intervenció dels Fons Territorials en el suport al sorgiment i desenvolupament d'activitats econòmiques vinculades al teixit social local. L'esmentat recolzament es fonamenta en l'acompanyament financer, la prestació de garanties i el finançament directe.

Fases de la seva actuació:

- Anàlisi prèvia de l'adequació del projecte i/o entitat que sol·licita finançament als valors, principis i objectius de France Active.
- Avaluació de la viabilitat del projecte o entitat a finançar i de les necessitats de finançament. Els especialistes de France Active ajuden al sol·licitant a validar el seu model econòmic i a construir un projecte viable.
- El responsable de l'expedient el presenta per la seva resolució a un comitè format per representants de l'economia social i solidària i representants del sector públic i del sector financer (els membres del comitè no perceben retribució).
- El comitè resolt en base als criteris següents:
  - Adequació entre els directius de l'entitat i el projecte.
  - Equilibri financer.
  - Contribució del projecte a la inserció.
  - Suport aportat pels socis o membres de l'organització.
  - Posicionament en el mercat.

- Si la resolució és positiva, s'acorda quin és l'instrument financer més idoni pel projecte.
- El finançament o les garanties acordades contribueixen a la mobilització de fons procedents d'altres col·laboradors financers: bancs, caixes d'estalvis, cooperatives de crèdit...

El recolzament de France Active no es limita al finançament, sinó que porta a terme un acompanyament i orientació posteriors.

9.1.6 Instruments financers

France Active actua mitjançant les següents estructures financeres:

- **"France Active Garantie" (FAG).**
  - És el vehicle jurídic que permet facilitar l'obtenció de finançament bancari per a les persones amb dificultats per trobar ocupació i per a les empreses solidàries, a través de la prestació de garanties. La seva forma jurídica és la de societat anònima i disposa d'un capital social de 5,2 milions d'euros. Els seu accionariat compta amb La Caisse des Dépôts, France Active, grup BPCE (grup bancari de banca cooperativa i caixes d'estalvis), Crédit Coopératif, Crédit Mutuel i Crédit Lyonnais.
  - France Active Garantie gestiona 90 fons de garanties locals creats amb les administracions locals i altres actors.

- **"Société d'Investissement France Active" (SIFA).**
És l'instrument jurídic que permet a France Active captar estalvi solidari i aconseguir la col·laboració financera d'actors del sector públic i del sector privat mitjançant la subscripció directa del seu capital.

La seva finalitat és reforçar l'estructura financera de les empreses solidàries i de les associacions per aportacions en els fons propis. En connexió amb els Consells Regionals, la SIFA ha desplegat 22 Fons Regionals d'Inversió Solidària amb la finalitat de reforçar la autonomia dels Fons Territorials i la relació de proximitat amb les empreses finançades.

La SIFA està dotada amb un capital social de 95,5 milions d'euros i és la primera societat d'inversió solidària a França. A 31 de desembre de 2012, el capital de la SIFA estava distribuït de la forma següent:

- Fons salarials solidaris: 45%
- Altres fons solidaris: 18%
- Caisse des Dépôts: 13%
- Mutualitats i grups de protecció social: 9%
- Bancs i institucions financeres: 8%
- Associacions, administracions locals, particulars i sindicats: 6%
- Empreses públiques i privades: 1%.

- **“Fonds Commun de Placement Insertion Emplois (FCPIE).**

Aquest fons forma part de la categoria de fons denominats “Fonds Commun de Placement d’Entreprise Solidaire” (FCPES). Aquests fons són d’obligada oferta per part de les empreses que ofereixen a llurs treballadors un pla d’estalvi per a la jubilació.

Els FCPIES s’anomenen fons 90/10, ja que el 10% dels recursos són invertits en empreses qualificades com a solidàries, en el sentit que responen a rigorosos criteris socials i mediambientals. La resta de recursos s’inverteixen en empreses clàssiques, però seleccionades d’acord amb el seu grau de responsabilitat ètica i social.

Tenen per objecte reforçar els capitals permanents de les organitzacions beneficiàries.

Aquests mecanismes financers han possibilitat el desenvolupament d’un catàleg de productes ampli, que permet cobrir una casuística diversa de necessitats de finançament.

A través d’aquests productes financers, els Fons Territorials de France Active aporten garanties per aconseguir finançament, préstecs solidaris i participacions en els fons propis de les empreses solidàries i entitats socials. En molts casos, el finançament directe de France Active mobilitza el finançament addicional d’entitats de crèdit.

9.1.7 Necessitats que són susceptibles de finançament

- Inversions materials.
- Inversions immaterials.
- Necessitats de fons de maniobra.

9.2 La implementació del model a Catalunya

Aquesta implementació suposa un procés d’adopció i adaptació a la realitat del nostre sector i a les seves necessitats, prioritzant les més peremptòries. El valor afegit que aportaria aquest model a les entitats del Tercer Sector Social es concreta en:

- Incidència sobre les quatre principals mancances detectades en el nostre sector.
- Especialització en el Tercer Sector Social.
- Proximitat a les entitats i personalització.
- Impuls a la mobilització de fons mitjançant mecanismes financers com l’aportació de garanties, el finançament compartit a entitats i la inversió directa en projectes.

Desenvolupar un engranatge d’aquesta magnitud és una fita ambiciosa i complexa, que requerirà una gran sentit de la cooperació, compromís i contribució per part de les pròpies entitats del Tercer Sector Social. L’actual crisi ens ofereix l’oportunitat de crear un instrument des del sector i per al sector. És un mecanisme necessari per ara i per al futur, que no seria substitutori de les opcions que ja tenim, sinó que naixeria amb la vocació d’ocupar un lloc prominent dins del ventall de solucions financeres a disposició del nostre sector. A continuació s’indiquen els principals passos a seguir:

1r: Constitució d'un fons de diner per part de les entitats del Tercer Sector Social. El compromís i la contribució del propi sector és una condició necessària per al desenvolupament d'aquest model. No es tracta d'un esforç inabastable. Si tenim present que al sector hi actuen 7.500 entitats, aportacions des d'1 euro per part de les entitats més petites, fins a quantitats més grans per part d'entitats amb més capacitat, permetrien reunir un volum suficient de recursos. Es tractaria d'una actuació cooperativa i solidària, que beneficiaria a cada entitat singularment considerada i al sector en el seu conjunt.

2n: Aquesta implicació atorgaria al sector l'autoritat moral necessària per apel·lar a la col·laboració i aportació econòmica d'altres actors socials, tant públics com privats. Per tant, el segon pas seria aconseguir les aportacions d'altres institucions al fons, que complementessin l'aportació inicial del propi Tercer Sector Social.

3r: Establir acords amb societats de garantia recíproca per a la creació de línies d'aval específiques per a les entitats del Tercer Sector Social.

4rt: Formalització d'acords de col·laboració amb entitats financeres, amb l'objectiu que creessin línies de finançament específiques per al Tercer Sector Social vinculades a les línies d'aval abans referides. La idea implícita és que amb les garanties aportades amb les línies d'aval, les entitats del sector poguessin accedir amb més facilitat al crèdit, però que les entitats financeres assumissin una part del risc de crèdit.

5è: Progressiva implantació d'un servei d'acompanyament financer per a les entitats que ho requerissin. Aquest servei desenvoluparia l'activitat que abans s'ha descrit en l'explicació del model i coadjuraria a pal·liar directament les mancances en matèria de gestió econòmica i financera. Per a l'entrada en funcionament d'aquest servei, es buscaria la col·laboració i l'especialització d'entitats públiques que ja disposen d'una prestació similar, però molt focalitzada al sector mercantil.

6è: Constitució d'una societat d'inversió social, amb la finalitat de donar suport financer a nous projectes, noves entitats i a l'ampliació de projectes vigents. En coherència amb el diagnòstic que s'ha emès en l'apartat 3 d'aquest document, el manteniment i/o l'ampliació de l'activitat de les entitats per atendre la creixent demanda social que derivarà de la crisi exigirà disposar d'una eina singular per cobrir aquesta necessitat. Aquest vehicle financer d'inversió social es nodriria d'aportacions procedents del fons del Tercer Sector i/o de recursos procedents de l'estalvi solidari canalitzat a través de producte bancaris específics per aquesta finalitat.

7è: Demanar la complicitat dels sistema financer, sobre tot de la banca ètica, per crear productes d'estalvi que permetessin canalitzar recursos cap la societat d'inversió social (p.e. comptes d'estalvi que possibilitessin donar una part dels interessos, fons d'inversió que invertissin un percentatge determinat en projectes socials...).

**Dossiers
del Tercer
Sector**

Podeu trobar més dossiers a:
www.tercersector.cat

Autors: Josep Ballebò, Toni Codina

Aquest projecte està subvencionat pel SOC i el Fons Social Europeu, d'acord amb el Programa d'ajuts a Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012.

